Toespraak van minister mr. A.J. de Geus van Sociale Zaken en Werkgelegenheid op de manifestatie ter gelegenheid van 25 jaar emancipatiebeleid op 15 november 2003 in het Nieuwe Luxor Theater in Rotterdam.

In nog geen tien minuten een indringend beeld schetsen van de laatste kwart eeuw emancipatiebeweging in Nederland. Geen eenvoudige opgave voor de makers van deze film. Ze zijn daar wel in geslaagd. Ik heb geboeid zitten kijken.

Ik weet niet hoe het u is vergaan bij het zien van die beelden van vroeger. Bijvoorbeeld de beelden van vrouwen die actie voeren voor crèches. Beelden die eigenlijk niet eens zo heel oud zijn. Toch zijn ze inmiddels historie. Want kinderopvang is in de samenleving van vandaag vanzelfsprekend.

Het is goed ons te realiseren dat wat we vandaag heel gewoon vinden dikwijls pas tot stand is gekomen na taaie en vasthoudende acties van voorlopers in onze samenleving. Van vrouwen, maar soms ook mannen, die krachten mobiliseerden voor de in hun ogen dringend geboden vernieuwing.

De emancipatie van vrouwen is naar mijn mening een van de belangrijkste verworvenheden van de tweede helft van de vorige eeuw. Vooral in de afgelopen vijfentwintig jaar heeft die emancipatie ertoe geleid dat de aanwezigheid van vrouwen op vrijwel alle plekken in de samenleving nagenoeg vanzelfsprekend is.

Dat hebben de vrouwen in de eerste plaats zelf voor elkaar gekregen. Door vasthoudend actie te voeren, door hun overredingskracht. Ik denk dat de emancipatiestrijd ook in deze tijd op die manier zal verlopen. Want ook nu gaat emancipatie nog door.

Ook als het gaat om de deelname van vrouwen aan betaalde arbeid. De vrouw van vandaag is even goed opgeleid als de man. Maar ze werkt minder dan hij. Ze vervult veel vaker de kleine deeltijdbanen. Met als gevolg dat ze economisch niet onafhankelijk is.

De werkende vrouw stuit ook al te vaak in haar loopbaan op het glazen plafond. Vrouwen aan de top zijn nog schaars.

Maar ook al zijn er weinig vrouwen in topposities en al is het werk tussen man en vrouw niet altijd gelijkwaardig verdeeld, er is in de vorige eeuw wel een proces in gang gezet dat niet te stoppen is. Vrouwen zullen meer gaan werken en ze zullen aan de top komen.

Betekent dat voor de overheid dat ze ontspannen achterover kan leunen en af kan wachten tot alles vanzelf goed komt?

Dat lijkt me niet. Want de samenleving verandert, vaak in hoog tempo, ook als het gaat om de rolverdeling van mannen en vrouwen in onze samenleving. We moeten alert reageren op signalen uit de samenleving. En dan de juiste voorwaarden scheppen.

Zoals we dat bijvoorbeeld doen met de levensloopregeling die in de maak is. Met die regeling worden mensen in staat gesteld de verschillende fasen van hun leven, meer dan nu mogelijk is, naar eigen wens in te vullen.

Emancipatiebeleid bevrijdt mensen uit hun maatschappelijk isolement. Emancipatiebeleid maakt een einde aan gedwongen afzijdigheid van de samenleving.

Als het gaat om het doorbreken van dat isolement, om deel te kunnen nemen aan en dus deel uit te maken van de samenleving, maak ik me zorgen over de positie waarin een deel van onze allochtone landgenoten verkeert. De meeste Nederlanders van allochtone herkomst vinden hun weg in onze samenleving. Dat hebben we zojuist ook gezien in de film.

Zelfbewuste jonge allochtone vrouwen die zelfverzekerd hun positie in de samenleving innemen. Allochtone vrouwen die in geen enkel opzicht onderdoen voor hun autochtone leeftijdgenoten. Maar er zijn in Nederland ook te veel allochtonen met een grote afstand tot de Nederlandse samenleving.

Gezinnen, en binnen die gezinnen vooral vrouwen, die niet of nauwelijks deelnemen aan onze samenleving. Gezinnen met een schrijnende achterstand. Een achterstand die dreigt te worden doorgegeven van generatie op generatie.

We zullen ons extra in moeten spannen om ook deze mensen bij de samenleving te betrekken. Dat kunnen we doen door eisen te stellen, bijvoorbeeld wat betreft basiskennis van de Nederlandse taal. Maar we willen dat vooral doen door hen te stimuleren zelf initiatieven te nemen om het isolement te doorbreken.

Daarbij is een belangrijke rol weggelegd voor de voortrekkers uit de eigen gemeenschap. Voor die allochtone vrouwen en mannen die emancipatie belangrijk vinden en die zich daarvoor met hart en ziel in willen zetten. En die zijn er gelukkig.

Om mensen te helpen hun isolement te doorbreken, moeten medewerkers van onder meer gemeenten en uitvoeringsinstellingen een goed beeld hebben van de doelgroep. Gebruiken, gewoontes, taboes, opvattingen over de verhouding tussen man en vrouw, daarover wordt uiteenlopend gedacht door mensen, afhankelijk van hun etnische herkomst. Het kabinet heeft het Sociaal en Cultureel Planbureau gevraagd al die verschillen in kaart te brengen, zodat we met elke groep doelgericht in gesprek kunnen komen.

Want dialoog is een belangrijk hulpmiddel om achterstand weg te werken. Het uitwisselen van opvattingen tussen autochtonen en allochtonen, maar ook tussen allochtone groepen onderling. Discussie over onderwerpen als uithuwelijken, vrouwenbesnijdenis, eerwraak, geweld tegen vrouwen, economische zelfstandigheid.

Voor alle duidelijkheid: bij de emancipatie van achtergebleven groepen allochtonen gaat het niet alleen - en vaak zelfs niet in de eerste plaats - om vrouwen. Versterking van de emancipatie van mannen is een voorwaarde om de participatie van allochtone vrouwen in de Nederlandse maatschappij te bevorderen.

De komende jaren werkt een commissie van deskundige - en bij dit thema zeer betrokken - mensen onder leiding van Paul Rosenmöller aan verbetering. Rosenmöller en de zijnen zullen zich vooral richten op het deel van de ruim driekwart miljoen niet-Westerse allochtone vrouwen die er nauwelijks of niet in slagen op eigen kracht aansluiting te vinden bij onze samenleving.

Ook hier zie ik weer een belangrijke rol voor de voortrekkers uit de doelgroep weggelegd.

We moeten proberen de vicieuze cirkel te doorbreken die een groot deel van onze allochtone landgenoten ingekapseld houdt in de eigen groep. Tweederde van de Turkse en Marokkaanse jongeren in Nederland zoekt een partner in het land van herkomst. De helft van die partners heeft hoogstens basisonderwijs genoten. Hoe betrek je die mensen bij onze samenleving?

Goed onderwijs en daardoor werk zijn van onschatbaar belang om aansluiting te vinden bij de samenleving. En we moeten vooral niet vergeten dat er jaarlijks ongeveer driehonderdduizend jonge allochtonen afstuderen aan de Nederlandse universiteiten. Jongens en meisjes.

Maar een onevenredig groot deel van de Marokkaanse, Turkse, Surinaamse en Antilliaanse meisjes verlaat het onderwijs voortijdig. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat tegenover vier procent werkloosheid onder autochtone meisjes verontrustende cijfers staan voor meisjes uit de etnische groeperingen. Daar bewegen de werkloosheidspercentages zich tussen de vijftien en vijfendertig procent.

We moeten vaststellen dat de arbeidsdeelname van vrouwen uit etnische minderheidsgroepen beduidend onder de gemiddelde arbeidsdeelname van vrouwen ligt. Een onvoltooide of te lage opleiding, die vaak gepaard gaat met een gebrekkige kennis van de Nederlandse taal, vormt een ernstige barrière voor de toegang tot de arbeidsmarkt.

Het is niet aan de overheid om te bepalen hoe mensen hun leven in willen richten. In onze veelvormige samenleving moeten we culturele verschillen niet alleen accepteren maar ook respecteren.

Maar we hebben niet alleen verschillen. Er zijn ook gemeenschappelijke normen en waarden. Universele normen. Er zijn grenzen die niet overschreden mogen worden. Wij kunnen in onze samenleving niet toelaten dat vrouwen zich onveilig voelen. Dat vrouwen slachtoffer zijn van geweld. Mannen en broers die vrouwen mishandelen. Dat kan niet worden goedgepraat. Dat moeten we bestrijden. Iedereen moet zich veilig voelen in onze samenleving. Voor de veiligheid van vrouwen mag het geen enkel verschil maken of je autochtoon of allochtoon bent.

Dat verschil is er nu helaas wel. Daaraan moeten we zo snel mogelijk een einde maken. Dat kan als we er vroeg genoeg bij zijn. Dan kan in de helft van de gevallen geweld worden voorkomen.

We mogen er als overheid geen enkel misverstand over laten bestaan dat we aan de kant staan van vrouwen die het slachtoffer zijn van geweld. We moeten allochtone en

autochtone vrouwen laten weten dat er opvang is voor vrouwen die willen ontsnappen aan geweld achter de voordeur. En we moeten ze laten weten dat het nu ook zo is dat vrouwen die slachtoffer van geweld achter de voordeur worden een beroep kunnen doen op een zelfstandige verblijfsvergunning.

Als het gaat om vrouwen die zich veilig moeten voelen, moet de overheid in eigen huis ook nog wat missiewerk doen. Dan heb ik het over de opleiding van vrouwelijk militair- en politiepersoneel dat vanuit Nederland wordt uitgezonden op internationale vredesmissies. En over een genderparagraaf in operatiebevelen. Daarover vertel ik u aan het einde van deze dag meer als ik de Taskforce Vrouwen, Veiligheid en Conflict instel.

Aan het begin van deze eeuw gaan we met de emancipatie een nieuwe fase in. Een fase die in belangrijke mate zal worden gekenmerkt door de emancipatie van de vrouwen van allochtone herkomst. Zodat in de 21e eeuw voor alle vrouwen in Nederland geldt dat hun aanwezigheid op alle plekken in de samenleving vanzelfsprekend is.

Dit raakt steeds meer alle onderdelen van kabinetsbeleid. Ik noemde al arbeidsmarkt-, onderwijs-, vreemdelingen-, integratie- en veiligheidsbeleid. Het is mijn ambitie om deze integrale aanpak de komende jaren zo vorm te geven dat een speciale portefeuille emancipatiebeleid bij de volgende kabinetsformatie overbodig is.